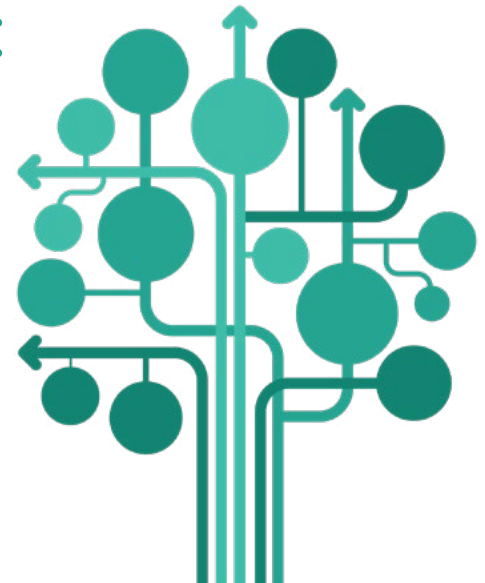

Фокус у јануару и фебруару:

Дигитално образовање одраслих

ДРАГЕ ЕРАЛЕ КОЛЕГЕ,

Тематски фокус ЕРАЛЕ платформе у јануару и фебруару био је [дигитално образовање одраслих](#) и тим поводом истраживали смо изазове, развој и трендове у употреби ИКТ и дигиталних алата у учењу одраслих.

Дигитално учење представља било који вид учења који подразумева коришћење технологије (попут дигиталних помагала, интернет алата, апликација итд.) и мултимедијалних садржаја. Дигитално учење пружаоцу образовних услуга омогућава флексибилност и делотворније начине процене и праћења ученика. Оно такође полазницима омогућава лакши, бржи и бољи приступ информацијама и шансу да персонализују своје образовно искуство.

Посетите нашу тематску страницу [Е-учење](#) како бисте сазнали више о овој теми (садржај се разликује у зависности од изабраног језика).

Овим поводом, Фондација Темпус и Национални тим за подршку ЕРАЛЕ платформе у Србији организовали су позив за достављање текстова на тему „[Дигитално и онлајн учење одраслих](#)“.

Укупно 29 аутора учествовало је на овом конкурс, чији је циљ био промовисање најбољих пракси, иновативних метода учења, појединаца, организација и институција у области образовања одраслих у Републици Србији.

Два победничка текста – „Онлајн учење одраслих – разматрања о практичној примени“ и „Како да приступ отвореним онлајн курсевима буде отворен за све?“, чији су аутори имали прилику да учествују на 13. Међународној конференцији о образовању, технологији и развоју [INTED 2019](#) одржаној у Валенсији, можете прочитати у овом издању ЕРАЛЕ магазина.

САДРЖАЈ

Пут ка дигиталној инклузији	Стр3
Вештачка интелигенција отвара црну кутију учења	Стр6
Три технолошке промене у онлајн образовању одраслих које се још увек не цене довољно	Стр9
Онлајн учење одраслих–разматрања о практичној примени	Стр12
Како да приступ отвореним онлајн курсевима буде отворен за све?	Стр17

ПУТ КА ДИГИТАЛНОЈ ИНКЛУЗИЈИ

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је [David Mallows](#).

Линк ка оригиналном чланку: <https://ec.europa.eu/epale/en/blog/digital-inclusion-pathway>.

Тематски координатор ЕРАЛЕ за тему животних вештина, *David Mallows*, разматра важност и процес дигиталне инклузије одраслих.

Уласком у месец посвећен дигиталном и електронском учењу на ЕРАЛЕ платформи, вероватно ћемо помислити на иновативне и узбудљиве начине на које се учење може учинити доступним онлајн, на рачунару или мобилном уређају, или чак и путем опреме за виртуелну реалност. Током овог периода биће разматране импликације по педагогију и обуку наставника, биће представљени интерактивни материјали, а врли нови свет учења постаће барем мало ближи.

ДИГИТАЛНА ПОДЕЉЕНОСТ

Ипак, поред ових узбудљивих могућности, треба да размотримо и то да ли ће дигитална технологија олакшати приступ одраслима који су искључени из образовања, или једноставно подићи нове и још више застрашујуће баријере. Годинама се много прича о дигиталној подељености – страховима да све већа употреба компјутера као алата за комуникацију, трговину, грађанско учешће и, наравно, учење, може да доведе до још веће и можда значајније неједнакости за неке групе у друштву.

И док је онлајн свет све присутнији у физичком свету, треба да обратимо пажњу на дигиталну

инклузију – обезбеђујући сваком члану друштва могућност да се ефикасно бави широким спектром могућности које нуди дигитални свет.

ДИГИТАЛНА ИНКЛУЗИЈА

О дигиталној инклузији можемо размишљати у смислу приступа технологији. Знамо да постоји јака повезаност између употребе дигиталних алата и различитих економских и социјалних показатеља. Због тога одређене групе одраслих заостају у односу на друге када је у питању коришћење нових технологија. Сиромашнијим групама често једноставно недостају неопходни уређаји. Уколико немате рачунар код куће или на послу (или у цепу), приступ државним службама онлајн, или подношење захтева за рефундацију неискоришћене возне карте, куповина онлајн, или размена видео снимака мачака на фејсбуку, или пријављивање на ЕРАЛЕ је много теже. А када одрасли немају приступ уређајима, већа је вероватноћа и да немају информатичке вештине. То је, сасвим разумљиво, велика брига креатора политика. Ипак, пре него што пожуре са скупим програмима улагања у опрему и курсеве основних информатичких вештина, било би добро да размисле о томе шта је заиста потребно да неко превазиђе

дигиталну баријеру и придружи се онима од нас који се (прилично) добро сналазе и који су активни онлајн.

Учествовао сам у низу таквих иницијатива и из прве руке сам видео да је потребно више од рачунара и одређених вештина управљања мишем како би одрасла особа постала дигитално укључена. Поред приступа уређајима и вештина за њихово коришћење, такође треба да разумемо и различите врсте мотивације одраслих да се баве новим технологијама. Можда је боље да замислимо овај процес као путовање и да одредимо пут коју свака одрасла особа треба да пређе. Професор Steve Reder са Државног универзитета у Портланду предложио је пут ка дигиталној инклузији који се састоји из четири фазе, за који верујем да нам може бити од велике помоћи у покушајима да се суочимо са овим изазовом.

ПУТ КА ДИГИТАЛНОЈ ИНКЛУЗИЈИ У ЧЕТИРИ ФАЗЕ

Они који никада нису користили рачунар налазе се у првој фази: **ДИГИТАЛНИ ПРИСТУП**.

Када људи имају приступ рачунару, онда прелазе у другу фазу: **ДИГИТАЛНА СКЛОНОСТ**.

Овде они морају да одлуче да ли заправо желе да користе рачунар и у које сврхе. И

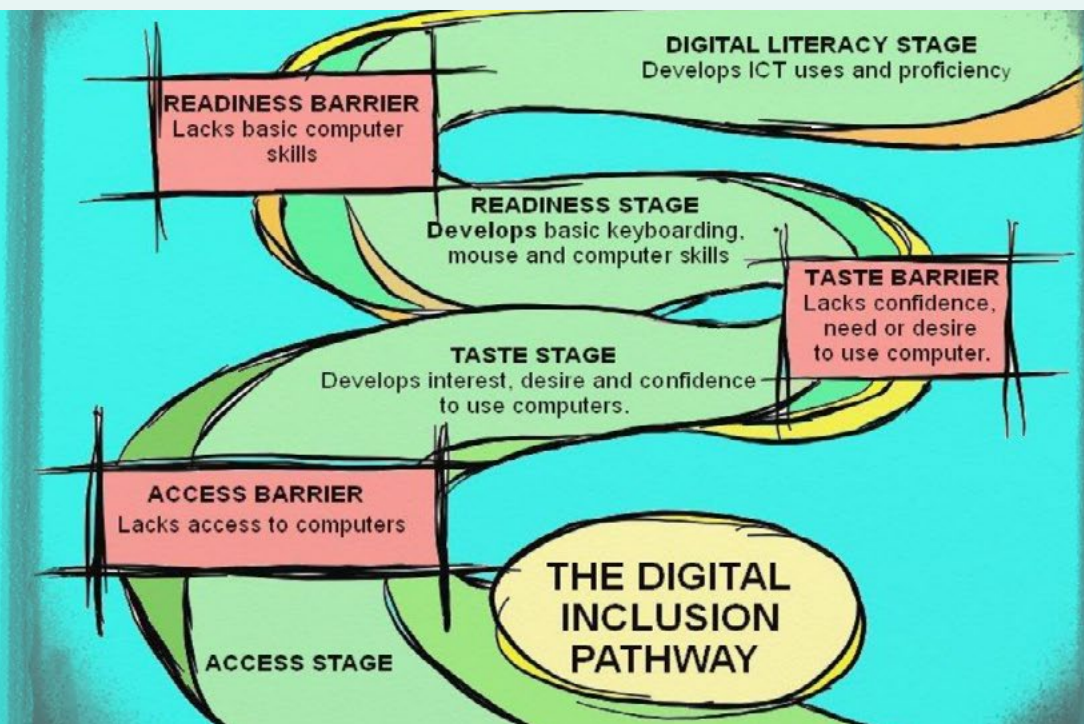
управо овде многе иницијативе падају у воду – нема сврхе обезбеђивати одраслој особи приступ уређају уколико та особа нема никакву жељу да га користи. Сви ми вероватно имамо старијег рођака коме је дат лаптоп или таблет у нади да ће почети да шаље имејлове, а не писма, или да одржава контакт путем Скајпа, а не телефоном. Али, скупа справа скупља прашину у ћошку, упркос стрпљивом подучавању од стране млађе генерације. Наравно, други убрзо увиде предности и једном када развију ту склоност ка дигиталној технологији, следећи корак, а то је да науче да је користе, постаје смисленији.

То је оно што Reder назива фазом **ДИГИТАЛНЕ СПРЕМНОСТИ**.

Они који нису још „спремни“ да користе технологију мораће да уче, али кад једном развију склоност ка дигиталном, много су веће шансе да ће бити успешни.

Када савладају вештине помоћу којих могу да раде оно што им је потребно, они се сматрају „дигитално спремним“ и прелазе у финалну фазу: **ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ**.

Сада треба систематично да развијају своју вештину у употреби дигиталних уређаја како би остварили оно ка чему имају склоности.

Свака фаза на путу има своју баријеру коју је неопходно превладати. **У дигиталном приступу**, баријера је недостатак уређаја, или можда широкопојасне мреже; у **дигиталној склоности** – недостатак самопоуздања, уочавања значаја или жеље да се уопште и користе рачунари; у **дигиталној спремности**, баријеру представљају основне ИКТ вештине; а у фази **дигиталне писмености** баријере су наизглед безбројни начини на које се дигитална технологија развија, а нове апликације осмишљавају.

Као и у великом делу образовања одраслих, напредак одраслих и кретање на путу ка дигиталној инклузији можда нису тако линеарни како указује дијаграм. И док ће нечија склоност ка одређеној технологији можда пратити или делимично зависити од поседовања довољно спремности да се иста и користи, Reder истиче да ни он сам нема склоност ка компјутерским игрицама, иако влада основним компјутерским вештинама потребним за њихово играње и стога је „спреман”.

ИЗРАДА ПРОГРАМА ЗА ДИГИТАЛНУ ИНКЛУЗИЈУ

Дакле, која је импликација путање ка дигиталној укључености коју предлаже Reder за креаторе политика? Првенствено да не треба да заборавимо да је мотивација одраслих да уче интерна. Програми усмерени на „опремање” одраслих информатичким вештинама како би се осигурала дигитална инклузија треба такође да посвете време томе да помогну одраслима да истражују начине на које употреба дигиталних алата може да унапреди њихове животе и помогне им да се баве стварима које цене и желе. Уколико одрасли немају склоност ка дигиталном, никаква обука у области ИКТ вештина неће им помоћи да превазиђу дигиталну баријеру.

Graciela Sbertoli из норвешке агенције за целоживотно учење Skills Norway, Zoltan Varkonyi из консултантске куће Progress Consult из Мађарске и Caecilia Maerk из Швајцарске асоцијације за образовање одраслих SVEB, који су сви чланови Европске мреже за основне вештине ([EBSN](#)), дискутовали су о различитим приступима дигиталној инклузији који постоје у [Норвешкој](#), [Мађарској](#) и [Швајцарској](#).

David Mallows има 30-годишње искуство у образовању одраслих као наставник, стручњак за обуку наставника, руководиоца и истраживач. Претходно је био директор истраживања у Националном центру за истраживања и развој у области језичке и нумеричке писмености (NRDC) на Институту за образовање на Лондонском Универзитетском колеџу, а тренутно представља Европску мрежу за основне вештине на EPALЕ као тематски координатор за животне вештине.

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ОТВАРА ЦРНУ КУТИЈУ УЧЕЊА

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је [Markus Palmén](#).

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/artificial-intelligence-cracks-open-black-box-learning>.

Појам вештачке интелигенције подстиче машту. Представља врхунац људског достигнућа у жељи да створи машину која има најсавршеније способности људи: учење и решавање проблема. Да ли ће машине које уче трансформисати сам процес учења? Да ли ће нас оне оставити без посла и у очајању, како неки предвиђају? Да ли ће оне омогућити да целоживотно учење буде свеprisутно, или ће само мали број напредних имати монопол над њим? EPALЕ разговара о значају вештачке интелигенције за образовање са професорима Rose Luckin и Keng Siau.

Ова два академика гаје велику наду да ће вештачка интелигенција побољшати доступност образовања свима, уколико се она буде развијала у тесној сарадњи са педагозима.

Вештачка интелигенција: посматрање и оптимизација

Rose Luckin сматра да вештачка интелигенција има две улоге у образовању: прво, ствара интелигентну инфраструктуру за учење, а друго, покреће посебне технологије (паметне телефоне, виртуелну реалност, роботе, итд.) које нам омогућавају да користимо ту инфраструктуру.

Први део, инфраструктура (нпр. технологија на коју се ослања онлајн курс), много обећава, сматра Luckin, јер вештачка интелигенција може да осветли мета ниво учења, откривајући механизме помоћу којих функционише.

„Вештачка интелигенција нам може показати како најбоље учимо, прецизно које задатке сматрамо тешким, а у чему смо добри“, објашњава Luckin.

Ако се открију уска грла у учењу, наставници могу да покушају да их отклоне – како би оптимизовали квалитет свог рада.

Вештачка интелигенција може да мапира ове добре и лоше аспекте на нашем путу учења захваљујући својој способности да извучи закључке из огромне количине података који се прикупљају од великог броја ученика. Вештачка интелигенција зато не представља само инструктора – она је и пажљиви посматрач, баш попут живог наставника, а та улога може бити и важнија.

Улога посматрача чак и не захтева да студенти буду пријављени на онлајн интерфејс. Баш напротив, Luckin сматра да вештачка интелигенција напослетку може да доведе до ослобађања времена за офлајн наставу.

„Податке можемо да прикупљамо пасивно, кроз сензоре и камере док студенти сарађују. Уколико добро уклопимо вештачку интелигенцију и учење, биће више времена за активности за које није потребна дигитална технологија, као што су уметност, спортови или глума.“

Ученик има користи од персонализованог учења које омогућава вештачка интелигенција. Keng Siau истиче да пружаоци услуга у области образовања такође могу добити широк спектар користи:

„Вештачка интелигенција омогућава установама да смање трошкове пружања квалитетног образовања. Резултат је да више људи може да добије обуку. На глобалном нивоу, то ће бити од користи становништву у неразвијеним земљама и земљама у развоју“.

Siau такође сматра да све већа примена вештачке интелигенције и гејмификација у учењу иду руку под руку.

„Гејмификација учења је актуелна истраживачка тема и има потенцијал да учини образовање забавним и атрактивним“, објашњава Siau.

ПЕДАГОГИЈА КАО ПОДСТИЦАЈ РАЗВОЈА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

Обоје истраживача истичу да је глобална употреба вештачке интелигенције – учења уз асистенцију још на самом почетку, али да се очекује велики пораст примена. Да ли то значи да ћемо ускори сви имати татора са вештачком интелигенцијом за доживотно учење као сталног пратиоца, како [сугерише компанија Pearson која се бави издаваштвом у области образовања?](#) Или је вештачка интелигенција намењена само онима који могу да је приуште?

Keng Siau сматра да вештачка интелигенција прати животни циклус општег усвајања технологије – иновација, рани корисници, зрелост и распрострањено коришћење.

„Сада се налазимо у фази раног коришћења. Када технологија достигне зрелост, расте број корисника, а цене падају.“

Keng Siau се нада да ће будуће тржиште за примену вештачке интелигенције бити разноврсно.

„Када је у питању вештачка интелигенција у образовању, могуће је да пар добрих програма вештачке интелигенције оствари доминацију у одређеним темама. Уколико до тога дође, прави је изазов обезбедити разноврсност и укрштање плодних идеја“, каже он.

Вештачка интелигенција би онда требало заиста да буде доступна масама. Rose Luckin види вештачку интелигенцију као потенцијално средство за ширење доступности учења, али је потребан опрез. Нови идеал образовања у фази свеопштег усвајања биће добра мешавина омогућавања образовања кроз вештачку интелигенцију и људске таторе.

„Постоји ризик да ће привилеговани ученици добити идеалну мешавину технологије и људске интеракције, док ће сиромашнији ученици добити технологију вештачке интелигенције и мало људске интеракције“, упозорава Luckin.

Она указује на још један ризик. Образовне апликације неопходно је развијати у тесној сарадњи са педагозима, истраживачима у области образовања и осталим заинтересованим странама.

„Не желимо да лоше осмишљени системи вештачке интелигенције подривају оно што ова технологија обећава.“

Keng Siau је шеф Одсека за бизнис и информациону технологију на Универзитету науке и технологије у Мисурију у САД. Специјализован је за истраживања у области економског и друштвеног утицаја вештачке интелигенције.

Rose Luckin је професор дизајна усмереног на ученика у Лабораторији знања на Универзитету у Лондону, у Великој Британији. Она се посебно бави истраживањима употребе вештачке интелигенције за осветљавање самог процеса учења у циљу користи за ученике и предаваче.

РЕЧНИК ПОЈМОВА

Вештачка интелигенција

Вештачка интелигенција се генерално односи на машине и компјутере који могу да имитирају људске когнитивне функције учења и решавања проблема на основу тога што науче. Примене вештачке интелигенције су многоструке, од покретања претраживача интернета и алгоритама онлајн рекламирања до аутомобила без возача, војних дрона – и образовања.

Машинско учење

Машинско учење може се посматрати као део вештачке интелигенције, а преклапа се и са статистиком. Машинско учење бави се тиме како да „научи“ компјутерске програме да уче и извлаче закључке из датог скупа података, а да нису програмирани за тај конкретан задатак. Примењује се у роботизи, архивирању, анализама берзе и компјутерским игрицама.

Markus Palmen је новинар, писац и аудиовизуелни продуцент, као и хонорарни сарадник. Од августа 2017. године је тематски координатор EPALЕ за област политика. Осам година је радио као заменик главног и одговорног уредника и главни и одговорни уредник магазина European Lifelong Learning Magazine.

ТРИ ТЕХНОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ У ОНЛАЈН ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ КОЈЕ СЕ ЈОШ УВЕК НЕ ЦЕНЕ ДОВОЉНО

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је [Piotr Maczuga](#).

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/three-technological-changes-line-adult-education-are-still-underappreciated>.

Извор фотографије: Creative Commons Zero (CC0)

Почетак сваке године је време за предвиђање шта ће се десити у одређеној индустрији. Те прогнозе се не покажу баш увек као тачне, али је ипак добро знати трендове, јер чак и најнапредније технологије једнога дана постану доступне едукаторима и они их могу лако користити. То је случај и са виртуелном реалности, мобилним учењем и вебинарима, иако се неколико година чинило да су они нешто веома компликовано, за шта ми нисмо били спремни. За њих дефинитивно није било спремно ни образовање, које само може да сања о буџетима који су на располагању у секторима маркетинга или индустрије.

Време је да бацимо поглед у будућност, али из садашње перспективе, и да се концентришемо на оне аспекте који се изгледа не цене довољно, иако су нам они најважнији. Изабрао сам појаве које нису сасвим апстрактне и које сваке године све више утичу на то како предајемо и како учимо. И, што је најважније - оне се могу употребити готово на лицу места.

1. Нови талас онлајн курсева

Могућност да понудите сопствене курсеве постала је не само могућа и лако доступна, већ и, искрено говорећи, лака и доступна. Успех платформе као што је Udemy (као и експанзија њених производа ван земаља енглеског говорног подручја) доказује да данас свако може да буде едукатор. Иако се она не заснива на било каквој префињеној технологији, функционалности које ова образовна платформа нуди су импресивне. Не само да

можете да дизајнирате и развијате сопствене курсеве, већ можете и да планирате и вршите њихову продају.

Не тако давно, за дистрибуцију курса су вам биле потребне вештине, као што је инсталирање и рад са платформом Moodle, а пословне ствари, попут маркетинга и продаје биле су у домену сасвим другог сектора, са којим просечан едукатор уопште није био упознат. Данас не морате да бринете о серверима, прикључцима, LMS-у, планирању плаћеног или бесплатног рекламирања, да не помињемо системе за наплату („гејтвеје“). Једина ствар коју треба да урадите је да дизајнирате и развијете вредан курс, а систем ће се побринути за остало. Систем се заснива на подели прихода. Он вама омогућава бесплатне алате и услуге, а ви треба да уложите своје знање и, више или мање правично, поделите зараду.

ТРИ ТЕХНОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ У ОНЛАЈН ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ КОЈЕ СЕ ЈОШ УВЕК НЕ ЦЕНЕ ДОВОЉНО

Кључ успеха лежи у вредности курса. Пошто су алати и технологија доступни свима, улогу едукатора могу да играју и особе које за то нису припремљене. Те особе могу бити стручњаци у својим областима, али не морају нужно да буду образовани да подучавају одрасле ученике. Да ли су они на нашој страни? Јесу, иако већина њих никада није чула за реч андрагогија.

Овај тренд не може се зауставити нити му се можемо одупрети, јер је технологија постала широко доступна и лака за употребу (о чему смо увек сањали), али није у томе ствар. Управо зато вреди проверити у чему је поента целе ове помаме. Све што треба да урадите је да отворите налог на неком образовном сервису и прегледате методе за израду курсева које су тамо представљене. Они од вас који усвоје радикалан приступ образовању одраслих биће разочарани, чак и љути, због тога што данас свако може да подучава и то са таквом лакоћом, због тога што је садржај површан, а форма лошег квалитета. Ипак, то је реалност, а постојећа решења се морају побољшати, а не негирати.

Добар пример из праксе: Artur Jabłoński, онлајн курс под називом Effective advertising on Facebook (Ефикасно рекламирање на Фејсбуку) – одличан маркетинг курса се јасно примећује у овом случају.

2. Видео свуда

Данас је тешко замислити онлајн курс који се не заснива на видео материјалу. Верујем да су свима досадили класични екрани на бази флеш технологије, на које се кликће приликом обуке у оквиру електронског учења. Иако је такав систем наводно био интерактиван, у пракси није био прилагођен корисницима и чинио је да се осећате изолованим када бисте се пријавили на систем. То је типичан недостатак електронског учења: алати су интересантни и технологија је инспиративна, али ученици не успостављају везу са предавачима.

Ипак, најједноставније решење у овом случају је да се користи видео. То се може чинити једноставним и лаким, јер глава која говори и не представља неки велики изазов, а технологија

нам омогућава да дистрибуирамо снимке чак и без познавања техничких аспеката процеса. Очигледно? Не увек! Чак и пре једне деценије, за постављање видео записа на веб-сајт биле су потребне не само вештине програмирања, већ и напредно познавање формата, кодека и енкодера. Штавише, морали сте стално да напрежете мозак како бисте омогућили да сваки рачунар и интернет претраживач могу да пусте тај видео снимак.

Данас можете да правите снимке видео камером, дигиталном камером или паметним телефоном, а крајњи резултат се може поставити на било коју видео платформу. То можете урадити бесплатно, лако и без муке. Исто се односи и на гледање. Не само рачунари и мобилни уређаји, већ су и неки аутомобили опремљени мултимедијалном опремом и контролним таблама са таблетима. Видео се налази практично свуда.

Добар пример из праксе: Arlena Witt, YouTube канал под насловом Po cudzemu (На другачији начин). Аутор предаје енглески на приступачан начин користећи доста видео материјала у ту сврху.

3. Идемо уживо!

Некада су вебинари привлачили стотине гледалаца који су углавном били заинтересовани да учествују у том технолошком феномену. И сама чињеница емитовања уживо видео и аудио материјала, презентација, као и инстант комуникација изгледала је као нешто натприродно. Чак и сада телевизија, храм аудио-визуелних медијских услуга, не нуди могућности интеракције које вебинари омогућавају.

Било је ту и недостатака: за емитовање је био потребан снажан (или барем добро испитан) рачунар са моћном интернет конекцијом. Приступ алатима и специјализованим апликацијама био је ограничен и једноставно скуп. Штавише, образовање уживо било је нешто ново за све, те је и резултат тога био да смо се сви плашили да ће мистериозни технолошки зли дух да нас наведе на грешку.

ТРИ ТЕХНОЛОШКЕ ПРОМЕНЕ У ОНЛАЈН ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ КОЈЕ СЕ ЈОШ УВЕК НЕ ЦЕНЕ ДОВОЉНО

Били смо заиста престрављени да би нешто могло да престане да ради у најгорем могућем тренутку. И на крају: овладавање свим тим! Морате да: говорите, пишете, мењате слајдове, покрећете анкете, гледате у камеру и читате објаве на чету, све у исто време.

Данас вам за покретање сопственог образовног програма уживо треба мање од минута. Гледаоци су прешли на друштвене медије, а предавачи као да су рођени за камере. Наравно, не одвија се увек све беспрекорно, али најважнија ствар је да више нисмо уплашени од технологије. Желите ли да научите друге нечему важном? Направите догађај на Фејсбуку, укључите интернет камеру и почнете. И баш ту изгледа да упадамо у замку медиокритета, што је резултат недовољне припреме, искуства, а некад и једноставно чињенице да немамо ништа да кажемо. Срећом, нова генерација

дигиталних урођеника је стигла, и она (за разлику од претходне) је сама научила како да запали ватру и да је контролише. Уместо да се клањају богу технологије, припадници те генерације заједно стварају садржај уживо.

Добар пример из праксе: пројекат LiveEdu, у оквиру кога су хиљаде програмера училе програмирање једни од других у облику састанака уживо.

Све ове појаве могу се објединити следећом изјавом: образовање одраслих на бази технологије постало је скроз лако, и опасно се приближило темама типичним за свет маркетинга и друштвених медија. Алати су постали широм доступни и релативно лаки за употребу баш у времену када преовлађује веровање да је знање новац. 2019. година представљаће ренесансу коришћења друштвених медија као алата за учење, а људи који су стручњаци у својим областима играће улогу едукатора, свидело се то вама или не.

[Piotr Maczuga](#) – више од деценије бави се питањима употребе нових технологија у образовању одраслих. Коаутор приручника о вебинарима, вебкастовима, пилулама знања и другим темама. Методолог, аутор обуке о употреби мултимедија у учењу и пословању и публикација на исту тему. Директор Digital Knowledge Lab – студија за израду образовних мултимедија са седиштем у Пољској који је део екосистема Digital Knowledge Village. Његова професионална мисија је да уклони технолошке баријере за оне који имају амбицију да подучавају друге и да допринесу развоју друштва које зналачки и ефикасно користи доступне алате.

ОНЛАЈН УЧЕЊЕ ОДРАСЛИХ – РАЗМАТРАЊА О ПРАКТИЧНОЈ ПРИМЕНИ

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је [Марија Стошић](#).

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/online-adult-learning-considerations-about-practical-application>.

Вођени онлајн тренинзи су најефикаснији облик образовања одраслих. За разлику од самосталног онлајн образовања, где појединац често наилази на различите препреке које могу представљати „камен спотицања” и демотивисати га за даљи рад, вођена обука омогућава глатко и несметано стицање знања и вештина.

Образовно-креативни центар Бор већ седам година активно спроводи онлајн обуке одраслих. Обуке су углавном усмерене на унапређивање професионалних компетенција васпитача, наставника и стручних сарадника у предшколским установама, основним и средњим школама. Међу 40 акредитованих програма онлајн обука за одрасле налази се и програм „Дигиталне приче и бајке”, чији сам аутор и модератор. Програм обуке је усмерен на развој дигиталних компетенција наставника и стручних сарадника, али и другог одраслог становништва који путем организованих онлајн обука желе да унапређују личне вештине и способности у примени софтвера за израду аудио и видео материјала.

ПРОБЛЕМИ И ПОТРЕБЕ У ОРГАНИЗАЦИЈИ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Учени проблем и потреба за организовањем едукативних онлајн обука одраслих, у личном смислу, произишао је из потребе унапређивања наставног процеса у условима образовања и васпитања младих. Како би настава била усаглашена са актуелним законима и програмима наставе и учења, било је нужно окренути се едукацији одраслих. Данашњи ђаци који расту у условима наглог техничког и технолошког развоја, захтевају организацију наставе са активним укључивањем у процес учења и уз сталну примену информационо-комуникационих технологија.

Просечна старост **наставног кадра** у Србији креће се од 45 до 55 година, тако да се може

рећи да су образовање на високошколским установама стицали у условима без рачунара. Поред наставног кадра, значајну улогу у процесу образовања и васпитања играју родитељи ученика. Иако су родитељи генерацијски шире одређени, да се може рећи да међу њима има и „дигиталних урођеника“, значајан је број оних који не поседују довољно знања и вештина у области примене ИКТ-а. И код једних и код других, као најзначајнији фактор који директно омета увођење иновација у образовни систем младих је **непознавање основних функција информациононих система**, у првом реду услова у којима се одвија информациони трансфер између корисника и рачунара.

С разлогом, уведене су многе кампање на националном нивоу које су усмерене на заштиту корисника интернета и сузбијање сајбер криминала. У остваривању примарних циљева поменутих кампања, неретко **долази до застрашивања корисника**, па уместо побуђивања тежње ка личном развоју и унапређивању дигиталних компетенција и развоју свести о одговорном коришћењу информационо-комуникационих технологија, корисник се повлачи пред савременим технологијама и потпуно затвара. Последице неретко буду недвосмислена порука у смислу забране примене ИКТ-а у породици и/или школи. Овај феномен је пре присутан код становништва руралних предела, али није реткост ни у градским срединама.

С друге стране, приметан је феномен условљен психолошким карактером индивидуе, односно старијег појединца **који не признаје да не зна**, што је посебно изражено у поднебљима где је и даље доминантан патријархат као образац породичног „идеала“ и не односи се искључиво на обуку у примени савремених средстава технологије, већ уопштено на све сегменте друштвеног деловања који подразумевају процес учења - самообразовање, доквалификација, преквалификација, целоживотно учење, итд.

Такође, значајни фактори су и **конформизам** у погледу обављања одређених послова и животних навика, недостатак мотивације за

унапређивањем и саморазвојем, недостатак самопоуздања у сопствене вештине и способности, страх од неуспеха, материјална несигурност итд., који појединца постављају изван система образовања и спутавају га у личном развоју и напредовању.

Са развојем друштва значајно се мењају услови живота и рада. Те промене условиле су измене законских оквира и прописа у готово свим секторима друштвеног деловања, да гледано с тог аспекта, појединац губи „изговор“, а добија „оправдање“ за лично напредовање и учење. Појединац сада, с применом нових закона, постаје „принуђен“ да стиче нова знања и развија вештине неопходне за професионални развој и друштвено условљену егзистенцију.

ЦИЉНА ГРУПА ОБУКЕ

Онлајн обука „Дигиталне приче и бајке“ као циљну групу препознаје запослене у установама за образовање и васпитање младих. У смислу професионалног одређења, најбројнију популацију међу полазницима чине учитељи и васпитачи, а потом ту су и наставници предметне наставе запослени у основној и/или средњој школи који кроз програм обуке стичу уско стручне компетенције за обављање свог позива у складу са савременом методологијом рада и другим научним достигнућима у области образовних технологија. Поред наставног кадра у мањем, али значајном проценту, онлајн обуци приступају библиотекарски, психолози, педагози, дефектолози, као и остали запослени у школама или другим установама које се баве младима.

ИДЕНТИФИКАЦИЈА УЧЕСНИКА

Пријава полазника на онлајн обуку врши се електронским путем, тако да постоји претпоставка да полазник користи претраживач (browser), уме да унесе корисничко име (username) и лозинку (password), односно самостално приступи систему учења, али и користи имејл за добијање обавештења и других новости.

Нулти, односно почетни задатак у основи има за циљ идентификацију полазника у смислу

препознавања одређених основних вештина у руковању са рачунаром. **Нулти задатак** од полазника очекује да креирају (уреди) свој лични профил на систему учења, односно поставе своју слику и унесу основне информације о себи кроз које би се представили осталим учесницима. Успешно реализовани нулти задатак упућује на то да полазник уме да на свом рачунару пронађе жељени документ (рад са фасциклама) и да га постави на систем. Наведене процене не могу послужити као основни индикатори у идентификацији полазника, али свакако модератору семинара пружају значајне информације о полазницима које могу да га усмеравају у даљој организацији обуке.

Због одређених националних, културолошких, верских и других вредности, неретко се дешава да полазници не желе да поставе своју фотографију на систем за онлајн учење, тако да у том случају **буде неопходно одлагање** и процена се врши у оквиру даљих активности, а најчешће кроз форуме прве теме.

Нису ретке ни ситуације у којима полазници одбијају да напишу своје име и презиме на онлајн систему за учење.

Ни у једном случају од полазника не треба захтевати да по сваку цену испуне услове постављеног задатка, а који се односе на **дељење личних информација**. Али како ниједна онлајн обука није уско везана за испуњавање општих и специфичних циљева програма, већ тежи глобалном развоју индивидуе ка прихватању иновација и њеном оспособљавању за самостално безбедно коришћење информационо-комуникационих технологија у циљу целоживотног учења и унапређивања квалитета личног живота, то се кроз програм обуке, а најчешће у оквиру форума **покреће дискусија о утицају савремених технолошких достигнућа на живот и рад човека**. Један од примера који се у оквиру дискусија наводи, односи се на чињеницу да је све више конкурса за посао, за пројекте, донације и других, на које је једино могуће аплицирати путем интернета, кроз директан разговор путем видео позива или креираних видео биографија које се шаљу путем и-мејла.

ПРИПРЕМА УЧЕСНИКА ЗА АКТИВНОСТИ И РАД ПУТЕМ ОНЛАЈН СИСТЕМА

Нулти задатак је од посебног значаја у ситуацијама када се програму онлајн учења прикључују старији полазници који немају основну информатичку писменост, односно ону писменост која је неопходна за неометано праћење садржаја и рада на онлајн систему. У тим ситуацијама, приступа се посебним обукама које припремају полазника за даље активности током онлајн учења. При креирању материјала, **никада не би требало губити из вида неке од, условно речено, психолошких одлика старијих полазника у процесу учења и њихових могућих реакција**. Посебно креирани материјали не смеју деловати демотивишуће, зато се и пажљиво креирају. С применом видео туторијала, могуће је да полазницима пласирамо „личне“ садржаје, а да их заправо учимо неким основама у раду са рачунаром, иако их при томе експлицитно не наводимо. Примера ради, видео туторијал добродошлице, кроз који се модератор представља и при томе приказује фотографије свог одељења, које чува у одређеном фолдеру на рачунару или личном блогу до кога се долази путем претраживача (browser), полазницима може пружити основна и неопходна знања о раду са фасциклама или претраживачима, а при томе он не мора признати да не зна, поставити питање у вези са тим или спознати да модератор зна да он нема основну информатичку писменост.

Реализација програма обуке

Програм обуке се реализује путем Moodle платформе. Уређени систем карактеришу посебно структурирани елементи, који омогућавају брз приступ садржајима и лаку прегледност. Радно окружење организовано је у три целине, односно две бочне и средишњу (централну) траку система.

Леву бочну траку карактеришу управљачки елементи система попут администрације онлајн обуке и навигационог панела који омогућава брзо кретање кроз садржаје програма. У оквиру њих налазе се и посебни елементи који полазницима омогућавају сталан преглед личног напредовања и остварених резултата

у појединачном или обједињеном приказу активности са статистиком успешности, као и траком временских интервала у којима су приступали одређеним садржајима. Поред наведених прегледа, уобичајена је и листа уписаних полазника, путем које полазници могу да остварују међусобну интеракцију и сарадњу током трајања програма обуке. Као посебна специфичност у делу навигационог система издваја се могућност кретања и приступа раније похађаним онлајн обукама, њиховим садржајима и креираним материјалима, чак и када полазници тренутно нису активно укључени у процес онлајн учења.

У **десној бочној траци** налазе се посебно уређени блокови који полазницима омогућавају тренутан преглед свих активности на систему онлајн учења. У календар се уносе значајни датуми и термини за укључивање у одређене активности или њихово обављање, који се уједно приказују и у блоку предстојећих активности. Блок недавних активности полазницима даје могућност лакшег праћења форума и учешћа других полазника у њима.

У **централном делу** налазе се садржаји који су директно везани за процес учења. Они су разврстани кроз теме и сукцесивно се надовезују, омогућавајући боље разумевање и систематизацију. Садржаји на семинару су јако битни. Иако морају задовољавати одређене стандарде, не битребалогубити из вида структуру полазника. Другим речима, садржаји се морају пласирати на начин који је полазницима лако разумљив. С друге стране, садржаји морају бити тако конципирани и представљени да одговарају различитим стилима учења. Лекције се представљају путем текста, слика, али и видео туторијала. Често су интерактивне, те пружају могућност активног укључивања полазника у сам процес учења. Пласирају се помоћу интерактивних видеа, интерактивних слика, програмираног материјала, квизова, али и различитих анимација, симулација и сличног.

КОМУНИКАЦИЈА У ОКВИРУ ОНЛАЈН СИСТЕМА ЗА УЧЕЊЕ

Дискусиони форуми постављени су унутар сваке теме и представљају један вид

комуникације на онлајн обуци. Тему покреће модератор или полазник програма обуке, а у дискусију се могу укључити сви активни учесници. Теме које поставља модератор су углавном усмерене на покретање дискусије међу полазницима ради размене искустава, али и **подстицаја на свеобухватније сагледавање садржаја лекција**, док теме које постављају полазници лично, буду одређеније, у смислу тражења конкретних одговора у вези са садржајима лекција, због чега се концепт самог форума често измешта и уместо дискусионог поприма едукативни карактер. Кроз форуме, модератор често поставља **додатне едукативне материјале**, који су најчешће у форми видео туторијала, али неретко и у виду текста, слике или линкованих веб адреса, а циљ им је да се код полазника отклоне све нејасноће у вези са садржајем лекција.

Осим кроз дискусионе форуме, комуникација се одвија и путем **приватних порука** између полазника и модератора или између самих учесника онлајн обуке. Једна од предности онлајн обука је и приватност полазника, због чега се старији најчешће и одлучују за овај вид учења. Из тог разлога, приватне поруке буду од посебног значаја.

ЕВАЛУАЦИЈА РАДА И НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА ТОКОМ ТРАЈАЊА ОБУКЕ

Завршетак сваке обрађене теме означен је тестом знања и практичним задатком, кроз које полазници стичу увид у лична знања, способности и вештине, а уједно делују и мотивишуће на полазнике, јачају њихово самопоуздање, те се они ослобађају у примени технологије и њихова креативност долази до изражаја, а уједно се повећава и ниво имплементације и повезивања до потпуне продуктивне синтезе садржаја и евалуације. Наиме, неретко се дешава да полазници нове садржаје изолују и посматрају као засебну целину, док кроз **рад на конкретном задатку** препознају одређене елементе раније стечених знања или искустава из непосредног окружења, схватају реалну једноставност у примени одређених софтвера, односно да они то могу, па им самим тим приступају отвореније, слободније и потпуније, са жељом за даљим

учењем и креирањем другачијих продуката, тражењем другачијих решења једног те истог задатка (проблема) и применом у различитим видовима личног испољавања.

И сами тестови знања кроз теме осмишљени су тако да пре имају мотивишућу улогу, него реалну процену стечених знања, док се израда **завршног задатка** третира као основно мерило у оцени успешности и овладавања садржајима програма. Када би се праћење и вредновање рада полазника свело на форму класичног школског оцењивања, **тестови знања и тематски задаци би били у категорији формативног оцењивања**, а завршни задатак у форми сумативног оцењивања које је пресудно за издавање сертификата о похађаном програму онлајн обуке.

ЗАВРШЕТАК ПРОГРАМА ОБУКЕ

По завршетку програма обуке организују се **завршни сусрети полазника онлајн обука** у неколико градова на територији Републике Србије, тако да полазници имају прилику и да се лично упознају са ауторима, модераторима и другим полазницима програма обуке и да међу собом размене искуства, мишљења, али и продукте својих активности током реализације онлајн обуке. Презентација лично креираних материјала, као и њихово јавно објављивање путем Јутјуб канала, блогова, друштвених мрежа и других система за дељење је на добровољној основи.

Како је успешна реализација програма обуке заснована посебно на комуникацији и сталној интеракцији са полазницима и међу полазницима, и која се значајније развија са почетком друге теме, то се међу учесницима

развијају одређени **позитивни односи** који често резултирају успешним сарадњама на заједничким пројектима и другим пословима и по завршеном програму онлајн обуке. Још једна од предности онлајн обука је што полазници сами бирају програме, односно садржаје које желе да уче, тако да они и по самој пријави буду одређени према сличним или истим интересовањима, која се касније током реализације програма препознају. С друге стране, током трајања програма обуке, полазници се сусрећу са истим изазовима, тако да једни другима постају потпора или „утеха“. И може се рећи да попут значаја позитивне атмосфере у условима непосредног учења и у условима онлајн учења она буде од подједнаке важности.

Завршна активност крунисана је продуктом целокупног ангажовања полазника током трајања програма обуке. Постојање тог продукта представља личну сатисфакцију сваког полазника, те он с великим задовољством и нарочитим поносом говори о томе и радо га показује, јер то је нешто што је он сам створио. Такав полазник буде **мотивисан да и даље самоиницијативно приступа системима за онлајн учење, самостално истражује, стиче нова знања и развија вештине**.

На крају похађаног програма обуке полазници добијају Уверење о похађаном програму обуке, које у акредитационом смислу има пуну важност у установама при Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Систем онлајн учења остаје трајно отворен, те су полазници у могућности изнова да приступају лекцијама и другим садржајима на систему.

На сајту <https://ucmarija.wixsite.com/marija/digitalne-priche-i-ba-ijke> могу се погледати неки од продукта активности полазника, као и њихова мишљења о реализованој онлајн обуци. За приказивање материјала постоји писана сагласност полазника, иако већину материјала и сами јавно приказују.

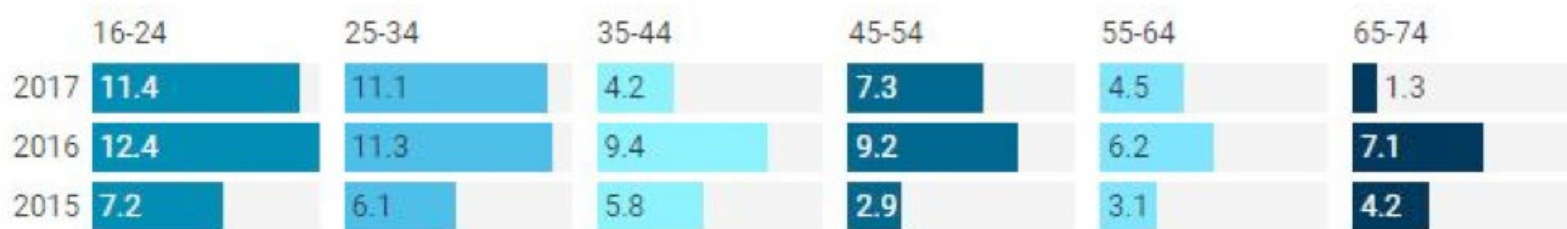
КАКО ДА ПРИСТУП ОТВОРЕНИМ ОНЛАЈН КУРСЕВИМА БУДЕ ОТВОРЕН ЗА СВЕ?

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је [Александра Ђуровић](#).

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/how-make-access-open-online-courses-open-all>.

Похађање on-lajn kurseva (iz bilo koje oblasti)

Source: Republički zavod za statistiku • Get the data • Created with Datawrapper

Основе кинеског језика, принципи функционалног програмирања и историја рок музике... То су само неке од тема [масовних отворених онлајн курсева](#) доступних заинтересованим полазницима. На ове курсеве се могу пријавити сви а њихове предности су бројне – од флексибилности у погледу времена и места похађања до тога што је приступ бројним материјалима за учење бесплатан. Учионице светских универзитета можда никада нису биле ближе, али колико се заиста ове прилике за учење користе у стварности? И који су све састојци рецепта за успешно похађање онлајн курсева?

ПОХАЂАЊЕ ОНЛАЈН КУРСЕВА У СРБИЈИ

У просеку 5% особа у Србији је навело да је похађало онлајн курс у последња три месеца (Републички завод за статистику, 2017). Овај проценат се не разликује пуно од просека на нивоу Европске Уније који износи 7% (EUROSTAT), мада постоје поједине европске земље у којима је овај број веома велики – на пример свака пета особа је на Исланду известила да се бави овом активношћу. Одлучивање на похађање онлајн курса изгледа да зависи од узраста, али не у великој мери – подаци указују на то да је ово активност која у Србији може бити привлачна у педесетим годинама подједнако као и у двадесетим.

Па ипак, проценат људи који се одлучују на овај корак још увек је веома мали и потенцијали за коришћење онлајн курсева у образовању одраслих остају у великој мери неискоришћени.

Онлајн курсеве и образовање одраслих - баријере и шансе

Шта је све потребно узети у обзир како би заиста сви имали отворени приступ онлајн курсевима? Основни услов јесте **приступ интернету**. Број корисника интернета се стабилно повећава из године у годину, иако и даље постоје особе које су изван дигиталне заједнице. Па ипак, овај број значајно и вишеструко премашује број људи који се одлучују за похађање онлајн курсева, тако да су извесно још неки фактори пресудни.

Поред приступа интернету, кључни услов може бити дигитална писменост. Праћење лекција и решавање тестова у оквиру курсева захтева и одређене **дигиталне вештине**. Једно од решења за ову препреку јесте да се дизајнирају посебни онлајн курсеве прилагођени полазницима са основним нивоима дигиталних вештина. Интересантан пример јесте курс „Бесплатно онлајн учење“ ([Gratis Online Lernen](#)) који је добио националну награду за образовање одраслих у Аустрији. У оквиру овог курса полазници постављају своје циљеве учења, уче како да налазе материјале за учење на интернету и размењују своја искуства у овој области, што је

КАКО ДА ПРИСТУП ОТВОРЕНИМ ОНЛАЈН КУРСЕВИМА БУДЕ ОТВОРЕН ЗА СВЕ?

од великог значаја за њихово будуће самостално похађање онлајн курсева.

Додатни изазов за кориснике интернета у Србији може бити и **познавање страних језика**, пошто је највећи број курсева доступан на енглеском језику. Охрабрујуће је да се све више ради на томе да се титлови видео материјала преводе као и да се поједини онлајн курсеви развијају у потпуности на српском језику, те су доступнији ширем кругу људи. На пример, у овој области започета је [иницијатива Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“](#) за превод онлајн курсева и наставних материјала.

Најзад, једна од препрека које могу озбиљно угрозити број полазника онлајн курсева, јесте **информисаност** о томе да они постоје. [Налази истраживања](#) са студентима су указали на то да велики број њих не зна да су овакви курсеви доступни, па се поставља питање да ли је то случај и са широм популацијом. Једна од стратегија информисања може бити рад са наставницима у области образовања одраслих. Такав приступ развијен је у оквиру једног [Еразмус+ пројекта](#) који је означен као пример добре праксе, а у оквиру кога је креиран онлајн курс за наставнике у области образовања одраслих као водич кроз начине на који се отворени образовни ресурси могу успешно користити у пракси. Једна од могућих опција би могла да буде и креирање базе онлајн курсева доступних на српском језику кроз различите платформе.

ПРИБЛИЖАВАЊЕ СВЕТСКИХ УЧИОНИЦА КРОЗ САРАДЊУ

И поред изазова, масовни отворени онлајн курсеви несумњиво могу бити користан ресурс у образовању одраслих. Али, иако се овакви курсеви по правилу похађају самостално, то не значи да не треба да постоји подршка практичара како би што већи број појединаца имао прилику да провери да ли им овакав начин учења одговара као и да сами курсеви буду конципирани квалитетно и у складу са потребама полазника. Само кроз повезивање постојећих иницијатива, истраживача и практичара у области образовања одраслих биће могуће и коришћење вредних онлајн ресурса који су на неколико кликова мишем од нас.

ERALE

Србија

Erasmus+

FONDACIJA
TEMPUS

ERALE НАЦИОНАЛНИ ТИМ ЗА ПОДРШКУ
ФОНДАЦИЈА ТЕМПУС,
РУЖЕ ЈОВАНОВИЋ 27А,
11000 БЕОГРАД,
+381 11 33 42 430

Ovaj projekat se finansira sredstvima EU

Ovaj dokument je finansiran sredstvima Evropske unije. Publikacija odražava samo stanovišta autora i ni pod kojim uslovima se Evropska unija ili njene institucije ne mogu smatrati odgovornima za sadržinu dokumenta.